

העותרים:

1. -----, ת"ז -----
2. -----, ת"ז -----
3. -----, ת"ז -----
4. -----, ת"ז -----
5. -----, ת"ז -----
6. -----, ת"ז -----

7. האגודה לזכויות האזרח בישראל, ע"ר 580011567

ע"י ב"כ עוה"ד רעות שאער ו/או אבנר פינצ'וק ו/או עודד פלר ו/או גדיר ניקולא ו/או דבי גילד-חיו ו/או מיכל תג'ר ו/או עביר גיבראן ו/או טל חסין ו/או ניצן אילני ו/או הגר שחטר ו/או הילה שרון ו/או עדן גלעד ו/או יעל זיידמן ו/או אלוה בונייה

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

נגד

המשיבים:

1. מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית
2. ראש המינהל האזרחי
3. מפקד מחוז ש"י – משטרת ישראל

ע"י ב"כ ממחלקת הבג"צים,
פרקליטות המדינה, ירושלים

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה ולקביעת דיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבים להתייצב בפניו וליתן טעם מדוע לא יפעלו כדלקמן:

א. **יסירו את החסימות שהוצבו ללא בסיס חוקי** באדמות החקלאיות המקיפות את הכפר נחלין בהתאם למפה המצ"ב לעתירה זו כנספח א' (להלן: **אדמות הכפר נחלין או האדמות החקלאיות**);

ב. **יבטיחו גישה חופשית למעבדי הקרקע** ולתושבי המקום בכל מקום בו אין צו בתוקף הקובע מגבלת תנועה ואשר פורסם כדין;

ג. **יפרסמו הנחיה ברורה לכוחות בשטח** בדבר האיסור למנוע תנועה או לדרוש תיאום לצורך גישה לאדמות החקלאיות ללא בסיס חוקי.

ד. **יאפשרו לכלל תושבי האזור לחצות את נקודת הבידוק "עציון"** על מנת להגיע לאדמות החקלאיות המעובדות על ידם.

מבוא ובקשה לדיון דחוף

1. עניינה של עתירה זו במגבלות תנועה ובמגבלות גישה לאדמות חקלאיות המעובדות בידי תושבי הכפר נחלין. המגבלות האמורות מוטלות על העותרים ועל רבים נוספים **בפועל**, מזה כשלוש שנים, מאז חודש אוקטובר 2023. אולם המגבלות שבפועל אינן מעוגנות בהוראה שב**דין**: הוראה חוקית לביסוס המגבלות לא הוצגה לעותרים, לבאי-כוחם, למועצה המקומית נחלין או למת"ק הגזרתי הפלסטיני, וזאת חרף פניות מתועדות, חוזרות ונשנות אל המשיבים. מפת אדמות הכפר נחלין, ובה סימון השטחים החקלאיים הפרטיים אליהם נמנעת גישת החקלאים כיום מצ"ב ומסומנת **א'**.
2. הכפר נחלין עומד על תילו ואנשיו מעבדים את האדמות החקלאיות הסובבות אותו במשך דורות רבים. החקלאות אינה רק מקור הכנסה אלא חלק מדפוס החיים המשפחתי והקהילתי בכפר. מאז אוקטובר 2023 נמנעת מהתושבים, באופן נרחב ומתמשך, הגישה לאדמות אלה, באמצעים שונים: חסימות פיזיות – חסימות עפר שהוצבו, ככל הידוע, ללא צו או הוראה חוקית בדרכים החקלאיות המובילות אל החלקות; איסור מעבר במחסום עציון אלא בהתאם לרשימה סגורה, שמקורה לא ידוע, המנוהלת על ידי המשיב 1, ואשר בקשת העותרים להיכלל בה לא נענתה; אירועים חוזרים ונשנים של הרחקה ללא צו על ידי חיילים ומתנחלים באמצעות מתן הוראות שונות וסותרות בעל פה, ולפיהן לתושבים פלסטינים אסור להימצא באדמות החקלאיות מושא העתירה ואסור לעבדן; הרחקה שיטתית באלימות ואיומים על ידי מתנחלים ובעלי תפקידים בהתנחלויות ובמאחזים הסובבים את הכפר.
3. בימים אלו מתחילה עונת המסיק והשנה החקלאית הרביעית במספר, במהלכה העותרים מנועים מלהגיע לחלקותיהם ולעבד אותן. בענייננו חלוף הזמן במהלכו נמשך יישומה של מדיניות הגבלת הגישה הרירותית כמובן איננו ניטרלי. התוצאה איננה רק אובדן של יבול והכנסה, אלא כרוכה בפגיעה במסד מרכזי בחייהם של העותרים. לאורך זמן, היא מנתקת את הכפר מן המרחב החקלאי שלו, מותירה חלקות אדמה שעובדו ברציפות לאורך עשורים רבים ללא תחזוקה וטיפול וחשופות להשתלטות של מסיגי גבול, ועלולה לפגוע גם בזיקות ובזכויות הקנייניות של העותרים.
4. המשיבים פועלים שלא כדין כאשר הם מוסיפים למנוע מן העותרים ואחרים במצבם גישה לאדמותיהם החקלאיות ולמקור פרנסתם באופן שרירותי, ללא צו מפורש וללא מקור סמכות; למנוע מהעותרים אפשרות להשגה כלשהי על הפגיעה בזכויותיהם ואף מוסיפים להימנע לחלוטין מלהשיב לפניותיהם ולהציג אסמכתא חוקית למדיניותם, ולמצער למדיניות המיושמת בשטח. המשיבים לא הציגו החלטה לתמיכה במדיניותם ולא נתנו מענה ענייני המסביר מכוח מה נמנעת הגישה. זאת כאשר הנחיות הצבא הכלליות מבהירות כי אין לחייב תיאום לצורך כניסה לאדמה אלא מקום שבו השטח נסגר בצו, וכי אין להרחיק חקלאים בשל העדר תיאום מקום שבו אין חובת תיאום.
5. נקודת המוצא החוקית, בהתאם להנחיות הפסיקה המפורשות וכפי שעולה גם מהנחיות הצבא בכתב, היא גישה חופשית של החקלאים לאדמותיהם והגנה עליהם מפני מי שמבקש למנוע אותה. המצב עמו מתמודדים העותרים כיום הוא תמונת מראה של הנחיות אלה. בשל הפגיעות הקשות והבלתי חוקיות בזכויות העותרים, בית המשפט הנכבד יתבקש לקבוע את העתירה לדיון דחוף.

העובדות הצריכות לעניין

הצדדים להליך

6. **העותר 1, מר** -----, הוא יליד ותושב הכפר נחלין. לו ולבני משפחתו חלקות חקלאיות בשטח של כ-5.5 דונם באזור המכונה "וואדי סאלם" בקרבת הכפר נחלין. הם מגדלים עצי פרי, זיתים, תאנים ואגוזים. בחלקה נוספת באזור המכונה "עין פארס" מגדלת המשפחה כ-200 עצי זית. מאז חודש אוקטובר בשנת 2023 הם נאלצו להדיר את רגליהם מהחלקות לאחר שגורשו באלימות על ידי מתנחלים או סולקו על ידי הצבא. בנוסף, הגישה אל החלקות מושפעת מחסימות וגלי אבנים שהוצבו בדרכים החקלאיות באזור.
7. **העותר 2, מר** -----, הוא יליד ותושב נחלין, מומחה לחקלאות בהכשרתו ובמקצועו. לו ולבני משפחתו מספר חלקות חקלאיות בצדו הצפון מזרחי של הכפר נחלין המכונה גם אזור "בניאס", ובצדו הצפון מערבי, המכונה גם "עין פארס". בדומה לעותר 1, מאז אוקטובר 2023 נמנעת מהעותר ומבני משפחתו גישה לחלקות ועיבודן.
8. **העותר 3, מר** -----, הוא יליד ותושב נחלין. לו ולבני משפחתו חלקה חקלאית בשטח של שני דונמים באזור בניאס, בה הם מגדלים ענבים, שקדים, תאנים ועצי פרי נוספים. מאז אוקטובר 2023 בני המשפחה אינם יכולים לטפל בעצי הפרי, הם סולקו מחלקתם באלימות מספר פעמים, ומושפעים מחסימת הדרכים באזור.
9. **העותר 4, מר** -----, הוא תושב חוסאן. הוא ובני משפחתו מגדלים שקדים גפנים וזיתים בחלקה חקלאית בשטח של כעשרה דונמים באזור בניאס שממזרח לנחלין, ומעבדים חלקה נוספת באזור עין אל פיקיה שמדרום לנחלין. בדומה ליתר העותרים, הוא מנוע מהגעה לחלקות אותן הוא מעבד.
10. **העותר 5, מר** -----, הוא יליד ותושב הכפר נחלין. משפחתו חוכרת חלקה חקלאית השייכת לווקף המוסלמי, מעברו הצפון מערבי של הכפר, באזור המוכר בשמות "עין אל בלד" ו"וואדי אבו שער" ומגדלת בחלקה זו עצי פרי וגפנים, וכן חקלאות עונתית. בדומה ליתר העותרים, הוא מנוע מהגעה לחלקות ומעיבודן.
11. **העותר 6, מר** -----, הוא יליד ותושב הכפר נחלין. לו ולבני משפחתו חלקה חקלאית בת כשני דונמים בסמוך לכפר, וחלקה נוספת בגודל שני דונמים באזור "עין פארס" מצפון מערב לכפר. בחלקות המגודרות מגדלים בני המשפחה עצי פרי וכן ירקות שונים, במסגרת חקלאות עונתית. בעבר התוצרת החקלאית שימשה בחלקה את משק הבית ובחלקה נמכרה והיוותה חלק נכבד ממקור הפרנסה של המשפחה. בדומה ליתר העותרים, מאז אוקטובר 2023 העותר 6 ובני משפחתו, לרבות אמו המבוגרת, מנועים מהגעה לחלקות ומעיבודן.
12. בידי חלק מהעותרים מסמכי בעלות, צווי ירושה ונסחי מס רכוש להוכחת בעלות או זיקה לחלקות החקלאיות אותן הם מעבדים. יתר העותרים מעבדים חלקות חכורות, שבעליהן הם הווקף המוסלמי, או אגודות שיתופיות חקלאיות, מזה עשרות שנים.
- מסמכי טאבו טורקי, נסחי מס רכוש וצווי ירושה ביחס לחלקות מושא העתירה מצ"ב ומסומנים ב'.

13. **המשיב 1** הוא מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית ובידיו מצויות סמכויות הניהול והחקיקה של השטח המוחזק על ידי מדינת ישראל בתפיסה לוחמתית. בפרט אמון המשיב 1 על שמירת הסדר הציבורי והבטחת זכויות התושבים המוגנים בשטח שבתחום סמכותו בהתאם לדינים החלים.
14. **המשיב 2** הוא ראש המינהל האזרחי בגדה המערבית, בעל הסמכויות בענייני תכנון ובנייה בשטח זה ובכללן הסמכות להסיר בנייה בלתי חוקית.
15. **המשיב 3**, הוא מפקד מחוז ש"י במשטרת ישראל, עליה הטיל המפקד הצבאי את אכיפת החוק באפיק הפלילי על אזרחים ישראלים בשטחי הגדה המערבית.

הכפר נחלין והמרחב החקלאי הסובב אותו

16. הכפר נחלין מצוי בנפת בית לחם, מדרום מערב לעיר בית לחם. הוא תועד עוד במאה השש-עשרה בספרי המס העות'מנים וממשיך לשבת על אדמותיו ברציפות מזה מאות שנים. מהתיעוד ההיסטורי עולה שכבר אז עסקו רבים מתושבי הכפר בחקלאות: בעיקר בגידול חיטה, שעורה, ענבים ועצי פרי וכן בגידול צאן ודבורים.
17. השטחים החקלאיים מהווים חלק מאדמות הכפר. ביקור במקום ממחיש כי המסורת החקלאית הקדומה באזור השתמרה: הכפר ממוקם על מספר גבעות צמודות שעל חלקן טרסות בנויות, ואילו העמקים והגבעות הנמוכות המקיפים אותו מחולקים לחלקות מסוגרות ומגודרות, בהן זיתים, גפנים ועצי פרי, חקלאות עונתית ועוד. סימני הזנחה ניכרים בחלקות כתוצאה ישירה של מניעת הגעת חקלאים אליהן במהלך השנים האחרונות.
18. על אף שרישום המקרקעין באזור לא הושלם, אין חולק על כך שמדובר באדמות בבעלות פלסטינית פרטית. לדברי נציגי המועצה המקומית, חלק ניכר מן הקרקעות הן בידי הווקף המוסלמי או בידי אגודות חקלאיות שהתארגנו באזור במהלך השנים. הזיקה בין התושבים לקרקעות הוכחה פעם אחר פעם. שורה של עררים שהוגשה על החלטות הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש בעניין חלקות חקלאיות שנטען כי אינן מוחזקות ומעובדות כדין – התקבלו כולם באופן מלא או חלקי, לנוכח ראיות חד משמעיות לעיבוד חקלאי ארוך שנים של החלקות. העתקי החלטות וועדת העררים בעניין צווי פינוי באדמות הכפר נחלין מהשנים 2005-2014 מצ"ב ומסומנים ג'.
19. על פי פרופיל חקלאי של אדמות הכפר נחלין שפרסם בשנת 2010 המכון למחקר יישומי – ירושלים (ARIJ), מכון מחקר ללא כוונת רווח העוסק בחקלאות, בסביבה ובניהול משאבי טבע – החקלאות בכפר מבוססת בעיקר על מי גשמים, ולצדה מתקיימת חקלאות שלחין מסורתית הנשענת על מי מעיינות מקומיים ובורות לאגירת מים. בפרופיל תועדה גם רשת של כ־15 ק"מ של דרכים חקלאיות המתאימות למעבר טרקטורים ומיכון חקלאי (ARIJ, Nahhalin Village Profile) (2010), pp. 11–14.
20. אדמות הכפר מוקפות בהתנחלויות, אליהן התווספו בשנים האחרונות גם מאחזים בלתי חוקיים: מצפון לכפר שוכנת התנחלות הענק בית"ר עילית; מדרום לכפר ההתנחלויות אלון שבות ראש צורים וכפר עציון; מדרום מזרח בת עין ונווה דניאל על שלוחותיה; ממערב גבעות, ודרומה משם נתיב האבות, אלעזר ועוד. בשנים האחרונות הוקמו באזור הכפר מאחזי חוות נוספים, הפועלים בין היתר להשתלטות על השטחים החקלאיים של הכפר, ובהם "בת עין ב'", "גבעת אוהבי יה", "חוות קשואלה", ועוד.

21. על רקע הקמת ההתנחלויות והמאחזים, דרכי גישה, דרכי ביטחון וכיוצא בזה, הגישה לאדמותיו החקלאיות של הכפר הוגבלה וצומצמה בהדרגה, באופן דרסטי (ר' למשל: בג"ץ 4462/03 פאנון נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית (11.8.2003)). בנוסף, בין השנים 2020-2025 פורסם כי האדמות החקלאיות של הכפר נחלקו וזהו פעם אחר פעם במי הביוב של ההתנחלות השכנה בית"ר עילית (יעל פרידסון, תושבי כפר פלסטיני נגד הביוב של ביתר עילית, Ynet, 27.7.2020; סוכנות הידיעות PNN: חקלאי נחלקו מתמודדים עם הידרדרות סביבתית חמורה עקב שפכי התנחלויות הזורמים לאדמותיהם החקלאיות, 22.12.2025).

מאז אוקטובר 2023: מניעת הגישה למרחב החקלאי והתנכלות לחקלאים

22. חרף ההשלכות הקשות של הקפת הכפר במאחזים והתנחלויות ענק, לאורך עשרות שנים, הרי שעד אוקטובר 2023 התקיימה פעילות חקלאית בחלקות מושא העתירה. זו כללה גידולים עונתיים, טיפול במטעי זיתים ועצי פרי ועיבוד כרמים. כעולה מתצהירי העותרים ויתר החקלאים, המצורפים לעתירה זו, רבים מחקלאי נחלקי, שהגישה אל אדמותיהם לא נחסמה בפניהם בשל הקמת ההתנחלויות באזור, הוסיפו להגיע לחלקות המעובדות במרחב הסובב את הכפר ולעבדן באופן חופשי יחסית, על פי רצונם וצורכיהם.

23. החלקות גודרו וטופלו באופן שוטף, לעיתים בידי מחזיקי הקרקע ובני משפחתם ולעיתים בסיוע פועלים. עבור חלק מן החקלאים היוותה העבודה בחלקות מקור פרנסה עיקרי למשפחותיהם. חלקות החקלאות העונתיות דרשו טיפול בתדירות גבוהה, אך כלל הגידולים לרבות עצי הפרי דרשו ועודם דורשים גישה שוטפת אל החלקות לשם השקיה, טיפוח העצים והקרקע, ניכוש עשבים, מיגור מזיקים וכיוצא באלה פעולות תחזוקה.

[התמונה הוסרה]

24. כך למשל, העותר 5 מתאר בתצהירו עיבוד של חלקה באזור ואדי אבו שער, שבה גידל גידולים עונתיים לפרנסת משפחתו במשך כחמישים שנה. אף שקודם למלחמה סבל מפגיעות מצד מתנחלים, לאחר פרוץ המלחמה החמירו ההתנכלויות ונוספו הוראות של חיילים האוסרות עליו לשהות בחלקה.

25. העותר 3 מתאר עיבוד חקלאי בחלקה החקלאית של משפחתו באזור בניאס: גידול שקדים, תאנים, משמשים ועצי פרי נוספים במשך עשרות שנים ללא הפרעה. העותר 4 מתאר גידול שקדים, גפנים וזיתים באדמות משפחתו באזור בניאס, ומציין כי לפני המלחמה לא היו היתקלויות בינו לבין בעל חוות הרועים שהוקמה בסמוך. מר -----, שאף תצהירו מצורף לעתירה, מעיד כי בחלקתו בבניאס נטועים עצי פרי, וכי לאורך השנים הגיע אליה ללא בעיה.

26. מאז אוקטובר 2023 נפגעה אפשרות זו פגיעה ניכרת: בחלק מן החלקות הופסק העיבוד בשל מניעת הגישה, ובאחרות נמשכים ניסיונות להגיע ולעבוד תחת איום בהרחקה ובאלימות.

27. מיד לאחר פרוץ המלחמה באוקטובר 2023, החלו חיילים להרחיק את החקלאים מן החלקות שבהן עבדו, בטענה כללית ולא מאוסמכת, כי נאסרה נוכחות פלסטינית באזור. אי לכך, הופסק עיבודן של חלקות רבות, משום שנמנעה הגישה אליהן. אירועי האלימות הקשים המתוארים בתצהירים כרוכים בשימוש לרעה בסמכותם של חיילים (או מי שנחזים להיות חיילים) ובפעולה פירטית של אזרחים במטרה להטיל מורא על זולתם.

28. כך למשל, מעיד העותר 5:

"בעבר נתקלתי בבעיות מצד המתנחלים שהיו קצת מחבלים בחלקה, עד 7.10.2023 שאז הבעיות מאוד החמירו. מיד לאחר 7.10 באו חיילים לחלקה כאשר עבדנו בה... ואמרו לנו אסור לכם להיות פה בכלל. זה אזור אסור לנוכחות פלסטינית. בשנה האחרונה הפכו עוד יותר אגרסיביים... בערך לפני שנה עצרו את אח שלי כשהיה בחלקה ליד בית"ר עילית, עצרו אותו לכמה שעות ואח"כ שחררו אותו ואמרו לו שלא ייכנס לחלקה עוד. לפני שבועיים ירדתי לחלקה כדי לקטוף את הענבים, באו ארבעה חיילים, אמרו לי שאסור להיות שם וגירשו אותי. בלית ברירה עזבתי... לפני חצי שנה בערך אחי ----- היה בחלקה. באו אליו חיילים, לקחו אותו לעמדה של הצבא בביתר עילית... הרביצו לו עם הקת של הרובה, שברו לו צלעות, והוא נאלץ להתאשפז ולקבל טיפול רפואי... האירוע הזה גרם לנו לחשוב 100 פעמים לפני שחוזרים לחלקה. גם אם אנחנו מעזים – מגרשים אותנו."

29. וכך מעיד העותר 4:

"האדמות שלי נמצאות בצד המזרחי של הכפר. אנו מגדלים שקדים, גפנים וזיתים. ... לפני 4-5 שנים מתנחל הקים חוות רועים במרחק כ-1 ק"מ מהאדמות שלי. לא ראינו אותו לפני המלחמה, לא היו היתקלויות בינינו. לפני כחמישה חודשים אותו מתנחל התחיל לרדת לאדמות שלנו בטרקטורון, מגיע לחקלאים, מגרש אותם, מאיים עליהם. הוא גם מכניס את העדר שלו לאדמות והעדר גורם נזקים. לפני חודש בערך הייתי בחלקה... קטפתי תאנים וענבים. אותו מתנחל בא וגירש אותי עם טרקטורון מהחלקה שלי, וגם הזעיק צבא... אחד החיילים אמר לי לצאת. שאלתי למה – אמר לי אסור. ביקשתי צו. אם יש משהו חוקי שאוסר עלי, אני אצא. אמר לי – אלה ההוראות. הרגשתי שהוא רוצה להרביץ לי. עזבתי. יש לציין שאחרי שגירש אותי, באותו יום, בא מתנחל לחלקה עם טרקטור והציב חסימת עפר בדרך שמובילה לאדמה שלי... אני רוצה שיעזרו לי להסיר את החסימה ולהגיע לאדמה שלי." (מדובר בחסימה באזור בניאס שמיקומה יובא להלן). בתצהיר עדכני נוסף מעיד העותר 4: "המתנחלים מכניסים את העדרים לתוך החלקות שלנו באזור בניאס. כשאנחנו מנסים להרחיק אותם, הצבא מגיע ומתקיף אותנו באלימות. אוזקים אותנו ומאיימים עלינו במעצר."

ומתוך עדותו של מר -----:

"יש לי חלקת אדמה באזור בניאס, בגודל כעשרה דונם ושתולים בה עצי פרי שונים. נהגתי להגיע לחלקה ללא כל בעיה לאורך השנים. לפני שנה בערך, בזמן שהייתה הפסקת האש, שלחתי שני פועלים כדי לעבוד בחלקה שלי... התקשרו אלי ואמרו שבאו אליהם חיילים בטרקטורון. אני חושב שהם לא חיילים אלא כנראה מהמאחז-חוה שם. ... אמרו לאח שלי שאסור לעבוד בחלקה בזמן המלחמה. אמרו שעל הפועלים לחזור הביתה או שתהיה בעיה. חזרו הביתה. בתחילת אוגוסט (2025) ניסיתי להגיע לחלקה עם הרכב, וראיתי שהציבו חסימה שקרובה לחלקה שלי כארבע מאות מטר. אחרי שחסמו את המעבר, הלכתי להגיש תלונה בבית"ר עילית. נשארתי ליד השער, חיכינו עד השעה 15:00 אחר הצהריים, לא הכניסו אותנו וחזרנו הביתה. מאז אני לא מגיע לחלקה, רק רגלית, וזה גם בפחד כי מאיימים עלינו."

30. מטבע הדברים, מניעת הגישה לאדמות היא שגרה מתמשכת, שמתבטאת ברצף של אירועים קטנים וגדולים, רובם בלתי-מתועדים. להלן, לשם המחשה, מספר אירועים נוספים, לדוגמה, שמשקפים את מציאות היום-יום בשטח:

31. על פי תצהירו של העותר 1, ביום 27.10.2023, בעת מסיק זיתים בחלקה באזור ואדי סאלם, הגיעו למקום שני טרקטורונים ועליהם חמישה אנשים לבושי מדי צבא. לובשי המדים החלו לגרש את בני המשפחה. אחד מהם הכה את אחיו; כאשר האח ניסה להימלט לעבר הכפר, נורה ברגלו. בני המשפחה הזעיקו אמבולנס ופינו אותו לבית החולים. האח נזקק לטיפול ממושך וסבל מפגיעה ברגלו.

32. בפברואר 2024 הגיעה משפחתו של העותר 4 לחלקתה החקלאית כדי לעבוד בה. כעבור זמן קצר הגיעו למקום שבעה או שמונה אנשים לבושי מדי צבא, חלקם רעולי פנים, והורו להם לצאת מן החלקה. השניים הסבירו כי הם מעבדים אותה וכי היא בבעלותם, אך נדרשו לעזוב ולא לשוב. כאשר חזרו לאחר מספר ימים, הגיעו שוב מתנחלים והזעיקו חיילים, שהרחיקו אותם מן המקום.

33. בהמשך אותו חודש, כאשר שבו האחים ---- ו----- לעבוד בחלקה, הגיעו למקום כעשרה מתנחלים עם נשק, והחלו לצעוק עליהם. לדבריו של ----, המתנחלים הזעיקו אנשים לבושי מדי צבא, שהורו לאחים להיכנס לרכב צבאי, לקחו את תעודותיהם ואיימו עליהם בנשק. האחים נאזקו, וחלק מן המעורבים הכו אותם. הם הוחזקו ברכב במשך כחמש שעות, עד להגעת המשטרה. שוטר שאל אותם לפרטי האירוע, ולאחר מכן שוחררו ושוב לביתם.

34. על פי תצהירו של העותר 5, בחודש ספטמבר 2024 עצם נוכחותו של אחיו בחלקה החקלאית הובילה לעיכובו בלי שהוצג בפניו צו או אסמכתא חוקית לאיסור השהיה במקום. הוא נלקח לעמדה צבאית בבית"ר עילית כשהוא אזוק ועיניו מכוסות, הוחזק במשך מספר שעות, ולאחר שחרורו דרשו ממנו לובשי מדים בעל פה שלא לשוב לחלקה.

35. בחודש מרץ 2025 אירע מקרה דומה נוסף: העותר 5 שהה בחלקה כאשר הגיעו חיילים, לקחו אותו לעמדה צבאית בבית"ר עילית והכו אותו בקת רובה. צלעותיו של האח נסדקו כתוצאה מהאלימות, והוא נזקק לאשפוז ולטיפול רפואי. בעקבות האירועים בני המשפחה חוששים מאוד לחזור לחלקה, וכאשר הם מנסים להגיע אליה הם מגורשים.

36. החל בסביבות אפריל 2025, החל בעל חוות רועים סמוכה להגיע בטרקטורון לאדמות משפחתו של העותר 4 באזור בניאס, לאיים על החקלאים ולהרחיקם. הוא הוסיף והכניס את עדר הצאן שלו לחלקות המעובדות, וגרם בכך במכוון נזק רב לגידולים.

37. ביום 15.8.2025 ניסה מר -----, קרובו של העותר 1, להגיע לחלקתו באזור ואדי סאלם כדי לעבדה. למקום הגיע טרקטורון ועליו שני אנשים לבושי מדים. אחד מהם הורה לו לעזוב, בטענה שמדובר בשטח מדינה. השניים כיסו את עיניו בפלגלית ולקחו אותו למוצב צבאי בגוש עציון, שם הוחזק לאורך שעות ארוכות, עד השעה 23:00 לערך. לפני שחרורו דרשו ממנו לובשי המדים בעל פה שלא לשוב לחלקה החקלאית.

38. בתחילת ספטמבר 2025, כשבועיים לפני מתן תצהירו, הגיע מר העותר 5 לחלקתו כדי לקטוף ענבים. ארבעה חיילים הגיעו למקום, אמרו לו כי אסור לו לשהות שם וגירשו אותו. הוא נאלץ לעזוב. כשבוע וחצי לאחר מכן, שב מר ----- לחלקתו ומצא כי הדרך החקלאית נחסמה באבנים בידי מתנחלים. לדבריו, חסימה זו נוספה למניעות קודמות שהציבו מתנחלים ואנשי צבא בפני הגעת המשפחה ועבודתה במקום.

39. ביום 14.9.2025 נעשה ניסיון נוסף להגיע לחלקתו ולמבנה של העותר 1 בנוכחות ב"כ העותרים. מיד עם ההתקרבות למבנה הגיעו למקום שני חיילי מילואים, שני מתנחלים תושבי דרך האבות ואיש ביטחון נוסף, כולם חמושים. החיילים טענו כי קיים צו המונע גישה לקרקע, אך לא הציגו אותו, ואף ניסו לעכב את הנכנסים לשטח. בדרך הגישה הוצבה גם ערימת עפר ופסולת ששימשה כחסימה, ולא היה ברור מי הציב אותה ומכוח מה.

40. ביום 23.6.2026 נכנסה קבוצת מתנחלים ממאחז סמוך, עם עדר הצאן שברשותה, לחלקתו של העותר 4, שבה מטע זיתים שטופח בעמל רב לאורך שנים. הצאן פגע בעצים וגרם נזק לחלקה. העותר 4, לפי תומו, הזעיק משטרה, אך לדבריו השוטרים לא הגיעו. חיילים שהגיעו למקום לא הרחיקו את המתנחלים, אלא עיכבו את העותר 4, דרשו ממנו להזדהות והורו לו לעזוב. בתצהירו הוא מתאר גם כי הושיבו אותו על הקרקע, איימו עליו בנשק והשפילו אותו. לאחר מכן הגיעו שני קצינים, ששאלו לשמו והורו לו לעזוב בטענה שאסור לפלסטינים לשהות במקום. הוא עזב כדרישתם, ולאחר מספר ימים הגיש תלונה במשטרה הפלסטינית על הפגיעה ברכושו והאלימות כלפיו.

תיעוד האירוע מצורף לעתירה באמצעות מערכת נט המשפט

41. ביום שבת 10.10.2026 תועדה אלימות קשה ביותר כלפי ארבעה חקלאים שעברו באזור בו מבוצעות כיום עבודות בנייה (על פניו, בלתי חוקיות) על ידי מתנחלים וקבלנים מטעמים. התושבים עוכבו במקום על ידי מתנחלים, אשר ביקשו מחיילים להגיע. החיילים עיכבו אותם במקום במשך שעות, במהלכן הארבעה ספגו אלימות קשה ומתמשכת לאורך העיכוב ולא זכו לטיפול רפואי שנוזקו לו בדחיפות.

42. כמתואר לעיל, בבואם להגיש תלונות למשטרה הוערמו על העותרים קשיים משמעותיים. אף על פי כן במרוצת שלושת השנים שבמהלכן הורחקו באלימות מן החלקות החקלאיות עלה בידם להגיש מספר תלונות בעניין החסימות הבלתי חוקיות, בעניין האלימות הקשה שהופעלה נגדם ובעניין הפלישה החוזרת ונשנית לחלקותיהם והפגיעה בגידולים.

העתק תלונות שהגישו העותרים למשטרה בשלוש השנים האחרונות מצ"ב ומסומן ד'.

חסימות דרכים ומגבלות תנועה שרירותיות נוספות

43. מספר דרכים חקלאיות באזור מושא העתירה נחסמו במחסומי עפר, אשר אינם מאפשרים לחלק מן החקלאים להגיע לאדמותיהם, גם אם הם נכונים לשאת בסיכון הכרוך בכך. כך למשל, הוצבו חסימות עפר פירטיות בדרך חקלאית באזור בניאס ובצמוד לאדמות ואדי סאלס. במועד לא ידוע במהלך קיץ 2026 הוקמה חסימת עפר נוספת באזור עין אלפקיה, מדרום לנחל. החסימה לא סומנה ולא הוצג צו המסביר את הצבתה, ועם זאת תושבים פלסטינים הורחקו מהמקום על ידי אנשי ביטחון, בהוראה שבעל פה.

44. חרף פניות בנושא, כפי שיוצגו להלן, הצבא לא הסיר את החסימה ואיסור המעבר נאכף על התושבים הפלסטינים בפועל. באותה תקופה הוצבו דגלי ישראל סביב קרקעות פרטיות באזור עין פארס, שאליהן נמנעה גישה במשך תקופה ממושכת.

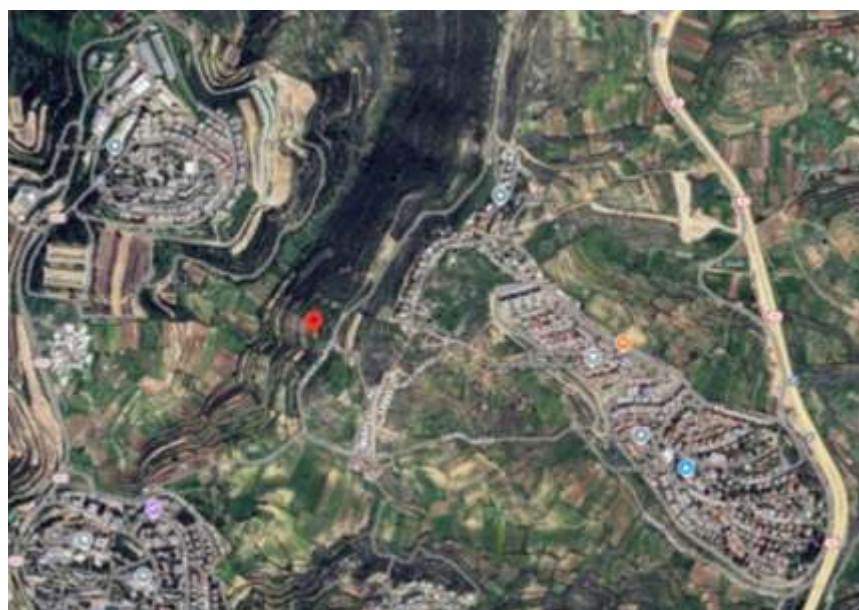
45. להלן יובאו מיקומי חסימת הדרכים החקלאיות על גבי תצלומי אוויר, לצד נקודת הציון המדויקת, וכן צילומים של החסימות עצמן. המידע שיובא להלן הועבר למשיבים בשלמותו ובאופן זהה במסגרת פניות העותרים אליהם בכתב.

מיקום החסימה באזור בניאס, ניצ $N 35^{\circ}07'44.7''E 28.6'41^{\circ}31$

מיקום החסימה באזור ואדי סאלם, ניצ $N 35^{\circ}07'38.6''E 24.3'41^{\circ}31$

חסימה בסמוך לאזור עין אל פקיה, $N 35^{\circ}07'50.4''E 48.3'31^{\circ}39$

[תמונות החסימות הוסרו]

46. לחסימת הדרכים ולמניעת הגישה באמצעות עיכובים והוראות חיילים ובאמצעים אלימים, התווספה מגבלת תנועה ומעבר בצומת עציון (כביש 367, מיקום: $35^{\circ}07'17.7''E$ $31^{\circ}39'17.9''N$), במקטע הכביש המוביל אל חלק מאזורי החקלאות באדמות הכפר. החל מחודש אפריל 2024 עשרות חקלאים דיווחו, כי מעברם מהכפר נחלין לאדמותיהם נמנע בנקודה זו באופן שרירותי, בטענה ששמותיהם אינם מופיעים ברשימת התושבים שמעברם מותר, שלא ברור כיצד גובשה. בין היתר נמנעה הגישה לאדמות באזור "קאעת אחמד עלי", בשטח של כחמישים דונם.

47. הבסיס החוקי למניעת המעבר בצומת עציון או הקריטריונים להיכלל ברשימה לא הובהרו לחקלאים, גם לא במענה לפניותיהם בנושא. פניות החקלאים ומועצת הכפר אל המת"ק הפלסטיני בניסיון להוסיף שמותיהם של חקלאים נוספים לרשימה השמית – לא הועילו. לחקלאים נמסר, שלא התקבל מענה מהצד הישראלי.

48. בתצהירים שמסרו העותרים לאחרונה, בחודש אוגוסט 2026, מתוארת המשכיותן של ההרחקות וההתנכלויות: מאז ראשית הטלת המגבלות על חקלאי נחלין חלפו כמעט שלוש שנים.

49. בפרק זמן זה, ספגו העותרים פגיעה קשה ביותר שעודה נמשכת, ומגבלות התנועה המוטלות עליהם רק הורחבו: נוספו חסימות; המרחבים שבהם נאכפות הגבלות התרחבו; נמנעת גישה למקטעי כביש המובילים לחלקות חקלאיות; מתנחלים מכניסים באין מפריע את עדריהם לחלקות, פוגעים בעצים וביבול ומזעיקים חיילים כאשר החקלאים מנסים להרחיקם; החיילים מרחיקים את החקלאים במקום להגן עליהם, ואף מעכבים אותם שלא כדין ונוהגים כלפיהם באלימות, תוך שהם מאיימים עליהם לבל ינסו לשוב לחלקות אותן הם מעבדים.

התוצאה: ניתוק מן הקרקע, אובדן פרנסה וסיכון מתמשך לקניין

50. זה שלוש שנים שהעותרים אינם יכולים לעסוק במשלח ידם. העותרים עיבדו את אדמותיהם במשך עשרות שנים יחד עם בני משפחה נוספים, כך שמלבד הפגיעה הכלכלית המיידית, קיים חשש לאובדן מפעל חיים משפחתי, ואף לאובדן זכויות והגנות קנייניות ואחרות, הנובעות מעיבודן הרציף של החלקות.

51. התוצרת החקלאית היא מקור פרנסה עיקרי או מקור חיוני להשלמת הכנסה יציבה עבור העותרים ויתר חקלאי האזור. חלקם העסיקו פועלים שאף הם איבדו את מקור הכנסתם. מניעת הגישה הממושכת מסבה לבעלי האדמות הפסדים הנאמדים במאות אלפי שקלים. הנזקים כוללים את אובדן התוצרת החקלאית, הפגיעה בפוריות הקרקע, אובדן היכולת להמשיך לפתח, והנזקים שנגרמים מהפגיעה המכוונת בה (למשל, חבלה במערכת ההשקיה או נזקי רעיית העדרים).

52. הפגיעה הנרחבת המתוארת לעיל מתרחשת על רקע משבר רחב בחקלאות ובפרנסת משקי הבית הפלסטיניים בגדה המערבית אשר יוצרת מצוקה כלכלית חסרת תקדים בגדה המערבית המשפיעה על עשרות אלפי משפחות.

53. על פי פרסומי תוכנית המזון העולמית (WFP) מיום 7.9.2026, חוסר הביטחון התזונתי בגדה המערבית הוכפל מאז פרוץ המלחמה ופוגע בקרוב למיליון בני אדם. הארגון מצביע על אובדן הכנסות ומקורות מחיה, הגבלות תנועה ועקירת קהילות כגורמים המצטברים למשבר זה. מניעת הגישה לאדמות משתלבת בתהליכים אלה ומחלישה את יכולתן של המשפחות לספק לעצמן מזון ולהתפרנס באופן עצמאי. אובדן הפרנסה החקלאית מצטרף לצמצום אפשרויות התעסוקה

האחרות ומעמיק את הקושי לספק את צורכי המשפחה (WFP, Claire Nevill, Hunger surges in the West Bank as families lose land, livelihoods and hope, 7.9.2026).

54. בעוד ייצור המזון פחת, עלות הובלתו התייקרה מאוד כתוצאה ישירה של מדיניות הגבלות התנועה הדרקונית המוחלת על תושבי הגדה הפלסטינים ושל אי היציבות בזמינות הדלק. התוצאה היא פגיעה בשרשרת האספקה ועלייה ניכרת בעלויות התשומות החקלאיות ובמחירי המזון. תושבים רבים בגדה המערבית מתקשים יותר לממן את רכישת מזון בשל כך, בהשוואה לתקופה שלפני המלחמה (Omar Qassis, Agriculture and food in the West Bank after October 7, 2023 Culture, Agriculture, Food and Environment, 48 (2024)).

55. לפי נתוני ארגון המזון והחקלאות של האו"ם (FAO), כ-115,000 משפחות בגדה תלויות בחקלאות לפרנסתן. בסקר שערך הארגון בחודשים יולי-אוגוסט 2025 נמצא כי כ-90% ממשקי הבית החקלאיים חוו אובדן הכנסה, על רקע ירידה בייצור ובמכירת תוצרת חקלאית ותוצרת משק החי; וכ-72,000 משפחות נזקקו לסיוע חקלאי דחוף. בין הקשיים שעליהם דיווחו המשפחות היו הגבלות גישה לקרקע ולמים, מגבלות תנועה ועלויות גבוהות של תשומות, דלק והובלה. על פי הסקר 41% מהמשיבים עבדו בישראל או בהתנחלויות לפני אוקטובר 2023; מתוכם, 91% איבדו את עבודתם לאחר פרוץ המלחמה. פחות ממחציתם מצאו עבודה חלופית בשכר כלשהו. מניעת העיבוד החקלאי פוגעת אפוא במקור קיום חיוני דווקא בשעה שאפשרויות הפרנסה של משפחות רבות מצטמצמות באופן דרסטי (FAO, West Bank: 72 000 families urgently require emergency agricultural assistance, new FAO survey finds, 24.12.2025).

56. דיווח המתאם ההומניטרי של האו"ם (OCHA) לקראת מסיק 2026 הצביע על הגבלות נרחבות בגישה לקרקעות, תקיפות חקלאים, גניבת יבול, הרס עצים ותשתיות והתייקרות התשומות החקלאיות כקשיים מרכזיים הפוגעים בפרנסה ובביטחון התזונתי בכל רחבי הגדה, OCHA, (Situation Report, 18.9.2026 ; 2.10.2026 ; Humanitarian).

57. נתונים עדכניים של משרד החקלאות הפלסטיני מצביעים על המשך הפגיעה בענף הזיתים: הפסדי יבול הזיתים הסתכמו בכ-55 מיליון דולר בשנת 2025 וביותר מ-67 מיליון דולר מתחילת שנת 2026 ועד סוף ספטמבר. על פי הנתונים, לקראת עונת המסיק של שנת 2026 נמנעת גישה חקלאים לכ-250,000 דונם הנטועים בזיתים בגדה המערבית, בשל הגבלות שהטילה ישראל ותקיפות מתנחלים (בסאם אבו אלרוב, יותר מ-157 מיליון דולר הפסדים ביבול הזיתים מאז 2023, **סוכנות הידיעות ווא, 5.10.2026**).

58. לפי ממצאי דוח משרד החקלאות הפלסטיני, כפי שפורסמו ביום 12.1.2026, הנזקים הכלכליים הישירים שנגרמו לענף החקלאות בגדה המערבית כתוצאה ממניעת גישה ומאלימות מתנחלים בשנת 2025 הסתכמו ביותר מ-103 מיליון דולר. הנזקים כוללים פגיעה בעצים ובגידולים, בבעלי חיים, במקורות מים, במערכות השקיה ובתשתיות חקלאיות, לצד מניעת גישה לקרקעות, ירידה בתוצרת ופגיעה ארוכת טווח בגידולים, בתשתיות ובקרקע (Wafa, Ministry of Agriculture: Israeli violations inflicted over \$103 million in losses on agricultural sector in 2025, 12.1.2026).

מיצוי ההליכים

59. ביום 16.10.2025 פנו העותרים למשיבים בדרישה להסיר חסימות דרכים, להגן על העותרים וחבריהם מפני אלימות מתנחלים, לחדול מהרחקה שרירותיים מהשטחים החקלאיים על ידי הצבא, ולפעול על מנת לאפשר לעותרים וחקלאים נוספים כמותם גישה לחלקותיהם, כרמיהם ומטעיהם באדמות הכפר נחלין. לפנייה זו צורפו ייפוי כוח של מספר תושבי הכפר, ומיקומים מדויקים של הדרכים החקלאיות שנחסמו בפניהם.

העתק הפנייה הראשונה מצ"ב ומסומן ה'.

60. משלא ניתן כל מענה לפנייה הראשונה, ביום 19.11.2025 נשלחה תזכורת, ובה פירוט בדבר חסימת הגישה בדרכים חקלאיות נוספות, והנזק אשר נגרם מכך לעותר 1.

העתק הפנייה השנייה מצ"ב ומסומן ו'.

61. ביום 17.5.2026 נשלחה אל המשיבים פנייה שלישית בעניין מניעת הגישה החקלאית. בפנייה זו הוזכרו אירועי אלימות וגירוש נוספים, וכן התבקש שינוי המדיניות המונעת מעבר העותרים ואחרים במחסום הצבאי שהוקם בכיכר עציון.

העתק הפנייה השלישית מצ"ב ומסומן ז'.

62. מטעם המשיבים לא התקבל כל מענה. ביום 16.8.2026 נשלחה פנייה רביעית ששבה והדגישה את חומרת הפרת הדין והפגיעה בזכויות העותרים כתוצאה ממניעת הגישה הנמשכת, והאלימות המשתוללת בשטח, לצד מדיניות הצבא להעניק יד חופשית לגורמים האלימים ואף לסייע להטלת הטרור באמצעות עיכוב של החקלאים המותקפים ואיום עליהם לבל יכנסו לחלקותיהם.

העתק הפנייה הרביעית מצ"ב ומסומן ח'.

63. לאחר כל אלה, לא התקבל כל מענה מהמשיבים. בידי העותרים לא נותרה כל ברירה אלא לפנות לבית המשפט הנכבד לשם קבלת סעד.

הטיעון המשפטי

הפרת חובת המשיבים להשיב לפניית העותרים והתעלמות מוחלטת מפניות העותרים

משך למעלה משנה מצדיקים מתן צו על תנאי

64. בפתח הדברים מתחייב להתייחס להתעלמותם המוחלטת של המשיבים מפניות העותרים משך למעלה משנה. במהלך תקופה זו פנו העותרים אל המשיבים ארבע פעמים בכתב, בצירוף ייפוי כוח, תצהירים, מסמכי בעלות, תלונות שהוגשו למשטרה ואסמכתאות נוספות. בפניותיהם שטחו את מצוקתם, תיארו את הפגיעה המתמשכת בזכויותיהם ואת הפרות הדין הנרחבות המתרחשות בשטח, ודרשו את התערבות המשיבים להפסקתן. אף אחת מארבע הפניות לא זכתה למענה, ולו ראשוני.

65. חשוב להדגיש בעניין זה – העתירה אינה מכוונת לקבלת מענה, אלא לקבלת סעד ממשי עבור העותרים ולהטבת הפגיעה בזכויותיהם. הפגיעות בזכויות האדם של העותרים ושל תושבי הכפר האחרים הן קשות וחמורות, ונמשכות מזה מספר שנים – מאז ראשית המלחמה. יתרה מכך, כמתואר בחלק העובדתי, כוחות הצבא שותפים באופן שיטתי במניעת גישת העותרים לאדמותיהם ובפגיעות החמורות הנגרמות להם בשל כך. העדר המענה – השיטתי אף הוא

בנסיבות העניין – הינו אך רכיב אחד באי החוקיות של פעולות המשיבים ובמחדליהם. הוא אף עדות להתעלמות מן החובות המוטלות עליהם. כל אלה מחזקים את הצורך, כי בית המשפט ייתן צו על תנאי, יקצוב מועד קצר לתגובה ויקבע את העתירה לשמיעה בדחיפות. נפרט.

66. חובתה של רשות מינהלית לפעול במהירות הראויה ולהשיב לפונים אליה בתוך זמן סביר היא ממושכלות היסוד של מינהל תקין, ונובעת מחובת ההגיונות המוטלת עליה כלפי הציבור (בג"ץ 4634/04 **רופאים לזכויות אדם נ' השר לביטחון פנים**, פ"ד סב(1) 762 (2007); יצחק זמיר **הסמכות המינהלית** ב' 1098 (2011)). חובה זו מעוגנת, בין היתר, בסעיף 11 לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981, ובסעיף 2(א) לחוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות), התשי"ט-1958 (להלן: **חוק ההנמקות**), הקובע, ככלל, מועד של 45 ימים למתן תשובה לבקשה להפעלת סמכות. פרק הזמן הסביר לטיפול נגזר, בין היתר, מחשיבות העניין ומעוצמת הפגיעה הכרוכה בעיכוב. מקום שבו מדובר בפגיעה חמורה ומתמשכת בזכויות אדם, כבעניינו, מוטלת על הרשות חובה מוגברת לפעול בדחיפות (בג"ץ 1999/07 **גלאון נ' ועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון**, פ"ד סב(2), 123, פסקה 8 לפסק הדין (2007)).

67. להתעלמות מפניות העותרים נודעת גם תוצאה משפטית מפורשת. סעיף 6(ב) לחוק ההנמקות קובע, כי בהיעדר מענה בתוך שלושה חודשים, יראו בכך, לעניין כל דין, החלטה לסרב לבקשה ללא מתן נימוקים. סעיף 6(א) לחוק מוסיף וקובע, כי כאשר לא ניתנה תשובה כנדרש, נטל הראיה כי ההחלטה או הפעולה נעשו כדין מוטל על הרשות. כפי שהבהיר השופט זמיר בבג"ץ 2159/97 **מועצה אזורית חוף אשקלון נ' שר הפנים**, פ"ד נב(1) 75, 89 (1998), הפרת חובת ההנמקה אינה מביאה כשלעצמה לבטלות ההחלטה, אך היא מעבירה אל הרשות את הנטל להוכיח את חוקיותה. חובה זו היא תמונת הראי של חובת מיצוי ההליכים המוטלת על הפונה: משניתנה לרשות הזדמנות ממשית לבחון את הטענות ולתקן את הפגיעה, אין היא רשאית להתעלם מהן ולהותיר את הפונה ללא מענה.

68. בעניינו, המשיבים לא השיבו לארבע פניות מפורטות, לאורך למעלה משנה, בשעה שהפגיעה בזכויות העותרים נמשכת ואף מחמירה. בנסיבות אלה, אין מדובר בעיכוב מינהלי גרידא, אלא בהפרה חמורה של חובת המשיבים להפעיל את סמכויותיהם ולבחון את הדרישות שהונחו בפניהם. התעלמות זו מצדיקה, אם כן, כשלעצמה מתן צו על תנאי והטלת הנטל על המשיבים להראות כי הימנעותם מלפעול להפסקת הפגיעה בזכויות העותרים נעשתה כדין.

עקרון החוקיות ויישומו ביחס למגבלות תנועה בגדה המערבית

69. עתירה זו נוגעת לשורשו של הדין: לעקרון החוקיות. אין מגבילים את חירותו של אדם, ואין פוגעים בזכויותיו, אלא על-פי הוראה חוקית, שניתנה בסמכות, ושכלל צריכה להיות בכתב ולהתפרסם באופן אפקטיבי.

70. בעניינו החיילים בשטח לא הציגו הוראה חוקית מעין זו בעת שהטילו מגבלות תנועה על העותרים, וגם המשיבים – למרות הפניות החוזרות והנשנות אליהם – לא הציגו כזו. בכך שונה עניינה של עתירה זו מעניינן של עתירות אחרות, בהן נטען שהוצאו צווים כאלו ואחרים, ונדרשה בחינת חוקיותם של אותם צווים.

71. הפרה שיטתית של עקרון החוקיות מוצאת את ביטוייה גם ביחס לעותרים בעת גירושם מהשטח, בעיכובם ללא עילה ובאופן בלתי חוקי ולקידתם אל בסיסים צבאיים למשך שעות ארוכות, בהפניית אלימות כלפיהם ובהשפלתם במהלך העיכוב, בסירוב לקבל את תלונותיהם במשטרה או

בהכבדה בלתי סבירה על האפשרות לעשות כן. יוער, כי בעניין מדיניות העיכובים הבלתי מוסמכים של תושבים פלסטינים על ידי חיילים, לא אחת כחלק משיטה להרחקתם שלא כדין מאדמותיהם, תלויה ועומדת עתירה שהוגשה על ידי מוגנים פלסטינים ושורה של ארגוני זכויות אדם (בג"ץ 41036-05-26 **עווד נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית** (תלוי ועומד) (להלן: **עניין עווד**)).

72. כרשויות שלטוניות, המשיבים מוסמכים לפעול רק בתוך דל"ת אמות הסמכות שהוקנתה להם בחוק. עקרון זה נובע מעקרון שלטון החוק ומהווה ביטוי מעשי שלו במסגרת פעולות הרשות המנהלית (דפנה ברק-ארז **משפט מינהלי** א' 98-97 (2010) (להלן: **ברק-ארז**)). מדיניות נוהגת שאינה נשענת על הוראה חוקית כלשהי, נעדרת סמכות.

73. עקרון חוקיות המנהל מקבל משנה תוקף כאשר שאלת הסמכות מתעוררת עקב פעולות הכרוכות בפגיעה בזכויות אדם (ר' רע"פ 10141/09 **בן חיים נ' מדינת ישראל**, פ"ד סה(3) 305, 337-335 (2012); **ברק-ארז**, עמ' 106). בהתאם לכך, על פעולה אשר עלולה להוביל לפגיעה בזכות אדם "להצביע על הסמכה ברורה, מפורטת ומפורשת בחקיקה ראשית" (רע"א 16/2558 **פלוגי נ' קצין התגמולים משרד הביטחון**, פסקה 38 לפסק דינה של השופטת ברק-ארז (5.11.20217); בג"ץ 7803/06 **אבו ערפה נ' שר הפנים** (13.9.2017); בג"ץ 1437/02 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון פנים**, פ"ד נח(2) 746, 762 (2004)).

74. יישום עקרון החוקיות ביחס להגבלות תנועה היה נושא למספר הליכים, במסגרתם נקבעו כללים מחייבים ביחס לאופן בו ניתן להטיל מגבלות תנועה בגדה המערבית.

75. בעקבות ההליך בבג"ץ 8723/17 **ראש המועצה המקומית אל איתחאד נ' שר הביטחון** (18.11.2019), ולהתחייבויות המדינה שנמסרו במסגרתו, גיבשו המשיבים "נוהל מגבלות תנועה" של פיקוד המרכז (פקודת בט"ש 700, נובמבר 2019). הנוהל קובע כי ככלל, מגבלות תנועה יוטלו בצו בכתב, החתום בידי המפקד המוסמך, על יסוד צורך ביטחוני קונקרטי, ולאחר הליך הכולל שקילת הפגיעה באוכלוסייה והיוועצות ביעוץ המשפטי באשר למידתיות ההגבלה. הנוהל מחייב פרסום הצו בשורה של אמצעים והצגתו לכל דורש, ומסדיר אפשרות להשיג עליו. החרג הקבוע בנוהל, שמאפשר הטלת מגבלה מיידית בשל צורך ביטחוני דחוף, אף הוא קובע כי צו בכתב יפורסם בהקדם ככל הניתן. חריג זה אינו מצדיק מניעת גישה הנמשכת חודשים ושנים ללא צו וללא פרסום (ראו: פרק א', סעיפים 7 ו-9, ופרק ב', סעיף 4 לנוהל). העתק נוהל מגבלות תנועה מצ"ב ומסומן ט'.

76. בעניין הפרת הנוהל באופן שיטתי על ידי המשיבים הוגשה אשתקד עתירה (בג"ץ 35304-02-25 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית**), במסגרתה תוארו, בין היתר חסימות דרכים פירטיות רבות שהוצבו על ידי תושבי מאחזים והתנחלויות באופן בלתי חוקי, ואף על פי כן נאכפו בפועל גם על ידי הצבא. פרקטיקה זו היא חלק בלתי נפרד ממגמה של השתלטות כוחנית על קרקעות ואדמות חקלאיות. ממענה המדינה לאותה עתירה ומהודעות העדכון שהגישה עלה, כי אין בידי המדינה תמונה מלאה ועדכנית של כלל חסימות הדרכים הקיימות בשטח, וכי רבות מהן לא עוגנו בצו. ב"כ המדינה הודו במסגרת ההליך, כי "קיים פער בנוגע להסדרת חסימות התנועה [...] עלידי צווים", ומסרו כי הם פועלים למיפוי החסימות ולהסדרתן בהדרגה. לצד זאת טענו, כי קיימת אפשרות זמינה ופשוטה לפנות למינהל האזרחי, לפיקוד המרכז וליועמ"ש איו"ש לשם בירור קיומה של אסמכתה חוקית לחסימה וקבלת הצו.

המשיבים אף הודיעו כי חסימות שהציבו כוחות הביטחון יסומנו באות "צ", כדי להבחין בין לבין חסימות שהציבו גורמים אזרחיים (ראו: הודעת המשיבים מיום 24.2.2026 באותו הליך, סעיפים 5-12).

העתק ההודעה מיום 24.4.2026 מצ"ב ומסומן י'.

77. בענייננו, לעומת זאת, מניעת הגישה הממושכת לאדמות העותרים נאכפת, בלי שהוצאו צווים המסדירים אותה; ומכל מקום, צווים כאלה לא פורסמו, לא הוצגו להם ולא נמסרו לבאי כוחם. לפיכך, ככל שקיימים צווים המעגלים את החסימות ומגבלות התנועה לא ניתן היה להשיג עליהם. בחלק מן המקרים מתארים התושבים חסימות שהציבו מתנחלים, ובמקרים אחרים זהות מציביהן אינה ידועה.

78. חרף האמור, כוחות הצבא אוכפים בפועל את מניעת הגישה, כמפורט לעיל. חרף פניות חוזרות ונשנות למשיבים, לא התקבל מענה ענייני, לא נמסרו צווי החסימה או ההרחקה, ואף לא נמסרה הודעה שלפיה החסימות אינן מוסמכות וכי יפעלו להסרתן. בכך נותרו העותרים מנועים מלהגיע לאדמותיהם, ללא אפשרות לברר דבר בדבר חוקיות המניעה ופרטיה, וללא אפשרות מעשית להשיג על החלטה מוגדרת ומנומקת. מדיניות המובילה לפגיעה קשה בזכויות העותרים, בכבודם, בקניינם ובפרנסתם ואף עומדת בניגוד להנחיות הפסיקה העקביות והמפורשות מיושמת שלא כדין – ואינה יכולה לעמוד.

סמכויות וחובות המפקד הצבאי

79. הכפר נחלין ואדמותיו החקלאיות נמצאים בשטח הנתון לכיבוש צבאי. סמכויותיו של המפקד הצבאי בשטח הכבוש נובעות מן הדין ההומניטרי הבינלאומי, אשר כלליו מעוגנים בעיקר באמנת האג הרביעית בדבר דיני המלחמה משנת 1907 והתקנות הנלוות לה (להלן: **תקנות האג**), בהוראות אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנה על אזרחים בעת מלחמה משנת 1949 (להלן: **אמנת ג'נבה**), בהוראות המינהגיות הקבועות בפרוטוקולים הנלווים לאמנות ג'נבה משנת 1977 ובעקרונות הכלליים של המשפט הבינלאומי. כדין משלים לדין ההומניטרי, חלות בשטח הוראות משפט זכויות האדם (בג"ץ 3239/02 **מרעב נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש**, פ"ד נז(2) 349 (2003)).

80. תושבי הכפר הפלסטינים, ובהם העותרים, הם תושבים מוגנים. המפקד הצבאי מחויב לשמור על סדרי החיים התקינים של התושבים אלה, ומוקנות לו סמכויות נרחבות לנקוט את האמצעים הנדרשים כדי להגן עליהם, לקדם את רווחתם ולשמור על הסדר והביטחון הציבורי. בהעדר מניעה מוחלטת לכך, המפקד הצבאי מחויב להותיר את המצב החוקי והנוהג בשטח על כנו. בכלל עמידתו בחובה זו, עליו למנוע ניסיונות לדחוק תושבים מוגנים מאדמותיהם (תקנה 43 לתקנות האג).

81. סעיף 27 לאמנת ג'נבה מחייב את המפקד הצבאי לכבד את זכויות התושבים המוגנים, לרבות כבודם, להתייחס אליהם בצורה אנושית ולהגן עליהם מפני כל סוג של אלימות או איום באלימות. בית המשפט הדגיש כי החובה להגן על התושבים ולהבטיח את זכויותיהם היא חובה פוזיטיבית, וכי על המפקד הצבאי לפעול באופן אקטיבי כדי לממשה (בג"ץ 4764/07 **רופאים לזכויות אדם נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה**, פ"ד נח(5) 385 (2004)). כן נקבע, כי "מפקד האזור מופקד לא רק על שמירת הסדר והביטחון של התושבים אלא גם על הגנת זכויותיהם, ובייחוד על זכויות האדם החוקתיות הנתונות להם. הדאגה לזכויות אדם עומדת במרכז השיקולים ההומניטריים שחובה

על המפקד לשקול" (בג"ץ 10356/02 הס נ' **מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, פ"ד נח(3) 443, 456-455 (2004) (להלן: **עניין הס**)).

82. תקנה 46 לתקנות האג מטילה על המפקד הצבאי חובה להגן על קניינם הפרטי של התושבים המוגנים. מדובר בחובה כפולה: שלילית – להימנע מלבצע פעולות שיפגעו בקניינם של התושבים, וחובתית – לבצע פעולות שיבטיחו כי קניינם לא ייפגע על ידי אחרים. סעיף 53 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע באופן פוזיטיבי כי יש לכבד את קניינם הפרטי של התושבים המוגנים בשטח הכבוש (בג"ץ 17/1308 **עיריית סלואד נ' הכנסת** (9.6.2020) (להלן: **עניין סלואד**)). בבג"ץ 9593/04 **מוראר נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון**, פ"ד סא(1) 844 (2006) (להלן: **עניין מוראר**), אשר עסק בחובה להבטיח גישה לקרקעות חקלאיות פרטיות ולהגן על החקלאים מפני אלימות והתנכלות, הודגש כי "ההגנה על ביטחונם וקניינם של התושבים המקומיים היא מהחובות הבסיסיות ביותר המוטלות על המפקד הצבאי בשטח" (שם, בפסקה 33).

83. על המפקד הצבאי מוטלת אף החובה להבטיח לתושבים המוגנים חופש תנועה בתחומי השטח הכבוש (בג"ץ 3969/06 **אלחרוב נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, פסקאות 10-22 לפסק הדין (22.10.2009) (להלן: **עניין אלחרוב**)). בעניין **מוראר** הודגש, כי "כאשר התנועה מתבצעת במרחב פרטי, יש ליתן משקל רב במיוחד לזכות לחופש תנועה ולצמצם למינימום את המגבלות המוטלות עליה" (שם, בפסקה 14).

84. סעיף 55 לאמנת ג'נבה הרביעית מטיל על המפקד הצבאי חובה להבטיח את צורכיהם החיוניים של התושבים המוגנים, ובכלל זה את זמינותם של מוצרים חיוניים כגון מזון. סעיף 52 לאמנת ג'נבה אוסר על צעדים שנועדו ליצור אבטלה או להגביל את אפשרויות התעסוקה הזמינות למוגנים בשטח הכבוש.

85. מכוח דיני זכויות האדם, מחויב המפקד הצבאי להבטיח את זכויות האדם של התושבים המוגנים, כגון הזכות לכבוד, לחופש עיסוק, לקיום בכבוד ולשוויון, המעוגנות כולן באמנות בינלאומיות שמדינת ישראל היא צד להן.

86. בצד הוראות המשפט הבינלאומי – ההומניטרי ומשפט זכויות האדם – פעולות המפקד הצבאי כפופות ל"עקרונותיו של המשפט המינהלי הישראלי, שעניינם שימוש בסמכויות שילטוניות של עובד ציבור" (בג"ץ 393/82 **ג'מיעת אסכאן אלמעלמון אלעאזאניה אלמחדודה אלמסאוליה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית** פ"ד לו(4) 785, 792-793 (1983)). בהתאם לכך, בהתנהלותו ובקבלת החלטותיו המפקד הצבאי מחויב לעקרונות ההגיונות, המידתיות והסבירות (בג"ץ 2056/04 **מועצת הכפר בית סוריק נ' ממשלת ישראל**, פ"ד נח(5) 807, 828 (2004)).

87. זכויות האדם המעוגנות בחוק היסוד מוקנות ככלל לכל אדם באשר הוא אדם, ללא תלות במעמדו (השוו: בג"ץ 6942/19 **צ'באנו נ' שר הפנים** (12.7.2023); בג"ץ 11437/05 **קו לעובד נ' משרד הפנים**, פ"ד סד(3) 122, פסקה 36 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (2011); עע"ם 1038/08 **מדינת ישראל נ' געאביץ**, פסק דינה של הנשיאה ביניש (11.8.2009)). תחולת חוקי היסוד אף אינה מוגבלת לשטחה הריבוני של מדינת ישראל, וחלה על פעולות רשויותיה, גם כשהן מתגלמות מחוץ לשטחה הריבוני (בג"ץ 1661/05 **המועצה האזורית חוף עזה נ' כנסת ישראל**, פ"ד נט(2) 481, 560 (2005); **עניין סלואד**)).

88. החובה להבטיח את הסדר והחיים הציבוריים התפרשה על ידי בית המשפט הנכבד כ"קיום משטר, השומר על זכויות האזרח ודואג לרווחתה המרבית של האוכלוסייה". בגדר כך, על המפקד

הצבאי להגן על כלל זכויות היסוד של התושבים המוגנים בשטח הכבוש שבשליטת ישראל, ובכללן הזכות לכבוד, הזכות להגנה, הזכות לפרטיות ולקיום חיי משפחה, הזכות לחופש תנועה, לבריאות, לקניין, ולקיום בכבוד (בג"ץ 7957/07 **מראעבה נ' ראש ממשלת ישראל** פ"ד ס(2) 477, 504 (2005) (להלן: **עניין מראעבה**); עניין **הס**, בעמ' 461).

החובה לאפשר גישה ועיבוד של אדמותיהם החקלאיות

89. לתושבים הפלסטינים בגדה המוחזקת תחת תפיסה לוחמתית עומדת זכות מוגנת לקניינם, הכוללת את האפשרות לגשת למקרקעין, לעבדם, להשתמש בהם וליהנות מפירותיהם. כאשר מדובר במקרקעין חקלאיים, מימוש הזכות לקניין מחייב לאפשר למחזיקים ולבעלי הזיקה לעבד את הקרקע, לטפל בגידולים ולבצע את העבודות החקלאיות הנדרשות. מניעת הגישה לאדמות ולגידולים השייכים לתושבים פוגעת אפוא פגיעה חמורה בזכותם לקניין ובאפשרותם ליהנות מקניינם, להתפרנס ולהתקיים בכבוד:

"אין חולק כי לחקלאים הפלסטינים זכות גישה לאדמות אותן הם מעבדים. רשויות הצבא והמשטרה מודעות לחובתן כלפי התושבים המקומיים, שהם תושבים 'מוגנים' על פי עקרונות המשפט הבינלאומי המנהגי החלים באזור. החובה האמורה כוללת, בין היתר, גם הגנה מפני התנכלויות המכוונות נגד התושבים, כאשר אלה מעבדים את אדמתם." (בג"ץ 6675/07 **חושייה נ' מפקד מחוז ש"י**, פסקה 9 לפסק דינה של הנשיאה ביניש (9.2.2009); וראו עוד: בג"ץ 7862/04 **אבו דאהר נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון**, פ"ד נט(5) 368 (2005)).

90. בית המשפט העליון פסק, כי כנקודת מוצא יש להגן על חופש התנועה של תושבי השטח הכבוש וכי אין להגבילו באופן שרירותי או ללא הצדקה מידתית (ראו למשל: עניין **אלחרוב**, פסקאות 22-10 לפסק הדין; בג"ץ 1890/03 **עיריית בית לחם נ' מדינת ישראל**, פ"ד נט(4) 736 (2005)). מחובת המפקד הצבאי לפעול בשקידה ככל הניתן על מנת לצמצם את ההשלכות של הגבלות אלה על כל תחומי החיים למינימום ההכרחי לנוכח שיקולי ביטחון ענייניים, ובתוך כך להגן על זכותם של ילדים לחינוך ובריאות, הזכות לקשרי משפחה וקהילה, והיכולת לעבוד, להתפרנס ולהתקיים בכבוד (ראו למשל: בג"ץ 5667/11 **מועצת הכפר דיראת רפעה נ' שר הביטחון**, פסקה טז לפסק הדין (9.6.2015); עניין **אלחרוב**, פסקאות 26-32 לפסק הדין).

91. בעניין **מוראר** נקבע, כי ככלל אין לסגור את השטח בפני בעלי האדמות, ודאי לא למנוע מהם גישה באופן קבוע ושיטתי, אף לא כדי למנוע "חיכוך". סגירת השטח מותרת רק לנוכח סיכון ביטחוני קונקרטי, בטווח המינימלי ולפרק הזמן המינימלי הנדרשים, ובדרך של הוצאת צווים בכתב (עניין **מוראר**, בפסקה 21). בעקבות פסק הדין, פורסמו הנחיות יועמ"ש איו"ש למפקדים בשטח, במסגרתן נקבע:

"במקרה של חיכוך אלים מול הפלסטינים, על הרשויות לפעול נגד הגורם התוקפן (מעצרים, סגירת השטח לישראלים וכיו"ב) ולהגן על החקלאים הפלסטינים. אין לבחור בפתרון 'הקלי' ולנטרל את החיכוך באמצעות סגירת השטח לפלסטינים והגבלת זכות גישתם לאדמותיהם. סגירת שטח בפני הפלסטינים אפשרית רק במקרים חריגים ביותר, בהם קיים מידע קונקרטי בדבר סיכון מסוים לביטחון ולחיי אדם, שצפוי להתממש" (הנחיה מס' 5, ההדגשות במקור).

92. בעקבות הלכת **מוראר** פרסם המשיב 1 הנחיות למפקד ולחייל בדבר החובה לאפשר לחקלאים פלסטינים גישה לאדמותיהם והאיסור על הרחקתם באמצעים בלתי מידתיים. בעקבות הפרתה השיטתית של ההלכה וההנחייה, נוהל זה אף עודכן בשנת 2025.

העתקי הנהלים הצבאיים בעניין החובה לאפשר גישה לאדמות חקלאיות מצ"ב ומסומנים יא'.

93. בעניינו, בעת הרחקת העותרים וחקלאים נוספים מאדמותיהם, לא זו בלבד שלא הוצג לעותרים או לחקלאים אחרים שעימם הם בקשר, כל צו בכתב המורה על סגירת השטח אלא שהם מורחקים באיומים ובאלימות מהשטח כולו, לאורך חודשים ושנים. יתר על כן, בהתאם להלכת **מוראר**, גם אילו היה מוצא צו כזה על מנת להרחיק את החקלאים מאדמותיהם – הדבר היה נעשה לתכלית שאינה ראויה ובאופן בלתי מידתי.

94. זכויות ואינטרסים קנייניים של תושבי השטח הכבוש זכו אף הם להגנה נרחבת ועקבית בפסיקה (עניין **סלואד**; בג"ץ 5439/09 **עבדאלקאדר נ' ועדת העררים הצבאית**, פסקה 11 לפסק הדין (20.3.2012); בג"ץ 3362/18 **מסאעיד נ' המפקד הצבאי** (8.11.2023)).

95. בגדר כך נקבע, כי על המפקד הצבאי לאפשר לתושבים לקיים את משלח ידם, ובענינם של חקלאים ושל קהילות חקלאיות – לזכות לגישה חופשית ובלתי מופרעת לאדמות מעובדות (ראו מבין רבים: עניין **מוראר**; בג"ץ 9949/08 **חאמד נ' שר הביטחון** (25.12.2014); בג"ץ 4470/18 **אלזעטרי נ' מדינת ישראל** (21.7.2019); בג"ץ 6853/21 **סלימאן נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, פסקה 8 לפסק דינו של הנשיא עמית (3.11.2025)).

96. אם כן, ההגנה על זכות הקניין מתפרשת לא רק על זכויות בעלות, כי אם גם על אינטרסים קנייניים ובכללם זיקת שימוש נמשכת בקרקע (ראו למשל: בג"ץ 3362/18 **מסאעיד נ' המפקד הצבאי באזור יהודה ושומרון** (8.11.2023)). כלל רשויות המדינה מחויבות להימנע מפגיעה בזכויות אלה, וכן למנוע מצדדים שלישיים לפגוע בהן (בג"ץ 1315/12 **חושיה נ' שר הביטחון** (16.2.2014)).

97. הזכויות לקניין, לגישה לקרקע חקלאית מעובדת ולחופש תנועה כרוכות מניה וביה בזכות להגנה וביטחון. בעניין **מוראר** נקבעה הלכה, ולפיה למפקד הצבאי **חובה חיובית** לספק הגנה אפקטיבית לחקלאים המעבדים את אדמותיהם באופן שיאפשר להם גישה בטוחה לאדמות:

"אין אפוא ספק, כי על המשיבים לפעול בכל האמצעים העומדים לרשותם על מנת להגן על ביטחונם של החקלאים הפלסטינים המגיעים לעבודה באדמותיהם", וכן "הגנה על הפלסטינים צריכה להינתן על דרך של הקצאת אבטחה הולמת... והטלת מגבלות שתהיינה אפקטיביות כלפי אותם אנשים המתנכלים לפלסטינים תוך כדי הפרת החוק" (עניין **מוראר**, בפסקאות 28 ו-33. ראו גם: בג"ץ 23/8835 **ראש מועצת הכפר תוואנה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית** (החלטה מיום 20.3.2024)).

98. מכוחה של אותה חובה חיובית, נקבע כי יש להקצות כוחות להגנה על קניינם של התושבים הפלסטינים, לבחון לגופן את התלונות שהם מעלים ולמצות את החקירות בהקדם האפשרי. חובת ההגנה מחייבת אפוא פעולה שתאפשר לתושבים לממש את זכות הגישה ולעבד את אדמותיהם בבטחה.

החובה להגן על העותרים מפני אלימות והתנכלות

99. על המשיבים 1–2 מוטלת חובה לפעול באופן יזום ואפקטיבי, כל אחד בהתאם לסמכויותיו, להגנת התושבים המוגנים, גופם, קניינם ופרנסתם. לצד חובת המשטרה לאכוף את הדין כלפי אזרחים ישראלים מפרי חוק, על המשיבים לנקוט את האמצעים הנדרשים כדי למנוע התנכלויות לחקלאים ולהבטיח את גישתם הבטוחה לאדמותיהם ואת האפשרות לעבדן. כפי שנקבע בעניין **מוראר**, ההגנה צריכה להינתן באמצעות אבטחת החקלאים ופעולה נגד המתנכלים להם (שם, בפסקאות 28 ו-33). כך עוד, ככל שחסימות הדרכים באזור אמנם הוצבו שלא כדין על ידי אזרחים, על הצבא היה לפנות אותן באופן מיידי, ולא לאכוף את איסור המעבר כפי שנעשה, ולעיתים אף תוך שימוש בכוח ובסמכות העיכוב כלפי העותרים וחקלאים אחרים.

100. בעניין **נואג'עה** שב בית המשפט והדגיש, כי התקפות חוזרות על תושבים מוגנים ועל רכושם מחייבות מענה אפקטיבי של גורמי אכיפת החוק, וכי חובת ההגנה עומדת בעינה "גם בנסיבות המורכבות של התקופה ובמגבלותיהן" (בג"ץ 8117/23 **נואג'עה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, בפסקאות 13 ו-17 (29.7.2024); ראו גם: בג"ץ 8963/23 **כעאבנה נ' שר הביטחון** (3.2.2025)).

101. שאלת מימושה של חובה זו שבה ועולה בהליכים העוסקים באלימות כלפי תושבים מוגנים ובמניעת גישתם לבתיהם ולאדמותיהם. בעקבות הגשת העתירות נדרשים המשיבים לספק הסבר לפעולותיהם ומחדליהם בהקשר זה ולאזלת ידם (ראו, למשל: בג"ץ 20966-08-26 **עיריית מזרעה א-שרקיה נ' שר הביטחון** (תלוי ועומד); בג"ץ 66192-06-25 **זאמל נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית** (תלוי ועומד); בג"ץ 79409-08-26 **מועצת הכפר קוסרא נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית** (תלוי ועומד); עניין **עווד** (תלוי ועומד); בג"ץ 10151-07-15 **מליחאת נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית** (תלוי ועומד)).

102. בענייננו, חרף פניות חוזרות ונשנות שהעמידו את המשיבים על האלימות ועל מניעת הגישה, לא ניתן מענה ולא הובטחה לעותרים הגנה שתאפשר להם לשוב ולעבד את אדמותיהם.

103. כמתואר בחלק העובדתי, כוחות הצבא אף משתתפים בהרחקת העותרים מחלקותיהם. חיילים ואנשי ביטחון הפועלים עמם מורים לחקלאים לעזוב, מאיימים עליהם ומעכבים אותם; בחלק מהמקרים נלוו לכך הפעלת כוח ואלימות. התנהלות זו מרתיעה את העותרים מניסיונות נוספים להגיע לאדמותיהם, ומעמיקה את הפגיעה שהמשיבים מחויבים למנוע.

104. בה בעת, העותרים נותרים ללא הגנה אפקטיבית מפני תקיפות מתנחלים, פגיעה בגידולים וכניסת עדרים לחלקותיהם. ניסיונותיהם להזעיק משטרה ולהגיש תלונות נתקלים בהערמת קשיים, אינם מטופלים ואינם מביאים להפסקת הפגיעה. המשיבים אף מותירים על כן חסימות שהציבו אזרחים ואוכפים בפועל את מניעת המעבר, בלי שהוצג לה בסיס חוקי. בכך הם מסייעים להנצחת הרחקת החקלאים מאדמותיהם. קיום חובת ההגנה מחייב פעולה נגד הפוגעים והבטחת גישה בטוחה ורציפה לעותרים לצורך עיבוד אדמותיהם.

הסעדים המבוקשים

105. מזה כשלוש שנים נמנעת גישת העותרים לאדמותיהם או מוגבלת באלימות, ועתה ניצבת בפתח עונת המסיק הרביעית מאז החלה מניעה זו. במשך כשנה פנו העותרים למשיבים שוב ושוב בדרישה להסיר את החסימות, להבטיח את גישתם לחלקותיהם ולהגן עליהם. פניותיהם נותרו ללא מענה. התעלמות מתמשכת זו מותירה אותם ללא הגנה וללא אפשרות לממש את זכויותיהם, בעוד הפגיעה בהם נמשכת ומעמיקה.
106. מניעת הגישה והעיבוד, לצד היעדר הגנה מפני אלימות, פוגעות בביטחונם, בכבודם, בקניינם ובפרנסתם של העותרים. הנזק חורג מאובדן יכול בעונה מסוימת: הוא גורם לנזקים בלתי הפיכים, מאפשר השתלטות אלימה על אדמות חקלאיות פרטיות, פוגע במפעל חיים חקלאי ובמקורות הקיום של משפחות העותרים ושל העובדים התלויים בו, ומצטרף לפגיעה המתמשכת בפרנסת תושבי הכפר והאזור.
107. העותרים אינם מבקשים חסד או הקלה לפנים משורת הדין. הם מבקשים כי המשיבים יקיימו את חובותיהם על פי דין ויאפשרו להם לממש את זכויותיהם: להסיר חסימות שהוצבו ללא בסיס חוקי; להבטיח גישה חופשית לאדמות בהיעדר צו תקף שפורסם כדין; להנחות את הכוחות בשטח בהתאם, לרבות בדבר האיסור לדרוש תיאום ללא בסיס חוקי; ולאפשר לתושבים לחצות את נקודת הבידוק "עציון" שנחסם בפניהם על פניו בחוסר סמכות, לצורך הגעה לאדמותיהם. כל אלה משקפים את החובה השלטונית הבסיסית של המשיבים לפעול כדין, ותו לא. קיומן אינו אמור להיות נתון לרצונם הטוב של המשיבים.
108. לנוכח הפגיעה המתמשכת, היעדר המענה והדחיפות הנובעת מעונת המסיק, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמבוקש, לקצוב למשיבים מועד קצר להשיב לו, ולקבוע את העתירה לשמיעה בדחיפות.

14 באוקטובר 2026

רעות שאער, עו"ד

ב"כ העותרים